

POGOVOR Z NEJCEM GAZVODO

Z Nejcem Gazvodo, pisateljem, dramatikom, filmskim režiserjem, ki ima za seboj tudi že dve gledališki režiji (v MGL smo poleg njegove kriminalne gledališke serije *Vranja vrata* (2017) v režiji Aleksandra Popovskega dve sezoni prej gledali tudi njegovo komično dramo *Menjava straže*, ki jo je režiral na Mali sceni) sva se pogovarjala na polovici študija *Tih vdih*. Intervju ni prav klasičen, zamislila sem si ga bolj kot pogovor, približno usmerjen v teme, ki jih obravnavamo pri študiju. Pri *Tihem vdihu* je osem od dvanajstih sodelujočih članov ekipe rojenih v osemdesetih. Zato takoj na začetku spregovoriva o že znani oznaki, da je Nejc Gazvoda, ki je *published author* že od devetnajstega leta, »glas generacije«.

Lokacija: Pritličje, lokal našega časa.

Eva: Že na tiskovki za predstavitev sezone 2018/19, na kateri sem te nadomeščala, sem najprej omenila generacijskost *Tihoga vdih*. Da si avtor, ki govori v imenu svoje generacije (osemdesetih), piše v vseh člankih in tvojih intervjujih, ki jih ni malo. Iz nekaterih je tudi jasno, da se oznake precej otepaš. Ker je lahko zelo splošna, je to po eni strani razumljivo. Po drugi strani pa res mislim, da lahko *Tih vdih* v kontekstu tvojega dosedanjega opusa beremo kot neke vrste nadaljevanje *Izleta*, mogoče tudi *Dvojine*: in sicer v tem, da zelo točno spregovori o poziciji, stanju duha neke generacije, ki se je znašla v določenem življenjskem obdobju. *Izlet* je zelo uspešno govoril o stanju ljudi določene starosti na pragu odraslosti, *Tih vdih* obravnava isto generacijo recimo sedem, deset let kasneje – ko bi morali biti že zares odrasli. V *Tihem vdihu* pravzaprav ni dogodka, ampak je v glavnem stanje.

Nejc: Mogoče je bilo takrat, ko se me toliko spraševali o generaciji, to *go to* vprašanje zame. To so me začeli spraševati že pri devetnajstih, ko itak še nisem točno vedel, kaj točno naj komentiram. Potem sem na neki točki rekel, da se mi o tem ne da več govoriti. Zdaj pa se mi mogoče spet da. Mogoče zato, ker je bil preskok v trideseta do sedaj največji. Zdi se mi, da me je presenetilo, kako velik je. Tega nisem pričakoval. Saj med dvajsetim in tridesetim letom seveda čutiš, da se staraš in da se stvari spreminjajo. Da si, kot je klasična fraza, *bolj zrel* ali kakor

koli že. Pa še to se mi niti ni zdelo. Zdelo se mi je, da vsi problemi, ki jih imamo v dvajsetih, obstajajo v nekem vakuumu in čakajo, da se bodo že enkrat razrešili po naravni poti – kakor pač napreduješ po takih in drugačnih lestvicah. Potem pa se to ni zgodilo. Kot da smo zdaj, v tridesetih, kar se tiče sveta, še večji smrkavci. Zlasti če pogledamo, koliko imamo možnosti lastnega samostojnega življenja ali napredovanja. Po eni strani vlada obsesija po tem, da moraš biti mlad, uspešen, konstantno inovativen in da se moraš nenehno na novo izumljati, sicer boš popolnoma propadel in te bodo povozili. Obenem pa smo si ljudje do te mere podobni, da se le začneš ukvarjati s čisto osnovnimi vprašanji; se ustaliti ali ne, je čas za družino ali ne. To so stvari, ki jih lahko v dvajsetih zelo odlagaš, zdaj pa to naravno pride. Iz tega sem v veliki meri izhajal pri pisanju *Tihoga vdiha*.

Eva: Mnoge družbene konvencije naenkrat postanejo precej pomembne. Jaz sem imela na primer prav v letu, ko sem bila stara trideset, precejšnjo krizo, neka čudna hipohondrija, pri starših se začnejo pojavljati določene zdravstvene težave, naenkrat se v praksi zaveš, da niso večni. Tudi ta motiv me je v *Tihem vdihu* zelo pretresel, motiv smrti starša ali strahu pred tem. Smrt očeta v *Tihem vdihu*, čeprav tekst dogodka sploh ne obravnava, ključno vpliva na vso preostalo družino, morda celo bolj na otroka v tridesetih kot na Tamalo, ki je komaj polnoletna.

Nejc: Mene je motiv minljivosti zmeraj zanimal, že odkar sem bil tinejdžer. Ampak takrat to dojemaš bolj kot zanimiv spopad z neko ... pošastjo. Potem minljivost nenadoma postane sopotnik, ki nikoli ne bo šel stran, kvečjemu vse bližje je. In če v življenju ne delaš takih korakov, kot bi jih moral oziroma si jih želiš, je groznja, da nekaj zamujaš in da se bliža konec, kakor koli se že to neumno sliši, vse hujša.

Eva: Kot je tudi vse hujši strah pred končno izbiro, ki jo v dvajsetih lahko odlagaš. Opažam, da je veliko ljudi v naših letih še zmeraj oziroma prav zdaj (na novo?) nezadovoljnih in v krizi, ne glede na to, kakšne odločitve so do zdaj sprejeli in kakšno življenje so si do zdaj izbrali. Celo če so se objektivno gledano, gledano od zunaj, realizirali. V tem je meni zelo blizu lik Petre. Njej profesionalno sicer ni zares uspelo, ampak tudi če bi ji: na primer če ti uspe zelo zgodaj, v dvajsetih, kot je na primer tebi, kako se potem sprizjaniš s tem, da si tako kmalu dosegel vrh? Se pravi vrh, ki ga je v našem prostoru sploh mogoče doseči?

Nejc: Naš prostor in področje sta vsekakor specifična v tem, da si lahko zelo zgodaj izpostavljen, potem se pa itak nič nikamor ne premakne. Ali se ujameš v neke klane, ki obstajajo povsod, v gledališču, filmu, literaturi, ali pa se poskušaš s tem, kar delaš, nekako preživljati. Mogoče zraven delaš tudi stvari, ki niso čisto po tvoji izbiri. Ali pa ostaneš stoddostotno zvest samemu sebi, pa to morda pomeni cel kup eksistencialnih težav. Uspeh pri nas dejansko nič ne pomeni. Pogosto dobivaš hecna vprašanja, kaj pomeni uspeh, kaj pomenijo kritike, in v tem prostoru to res ni bistveno, nič te zares ne naredi in nič te zares ne uniči. Če se umakneva od umetnosti, nasploh se mi zdi, da cela naša generacija nekje stoji. Hecen občutek. In odlaganje končne izbire, ki si ga omenila – mislim, da sam tudi v tridesetih še vedno cel kup stvari odlagam. Prav zato, ker se mi zdi, da če sprejemem neko zelo konkretno odločitev, ali je to družina, zaposlitev, hiša izven Ljubljane, potem to pomeni to. Da sem na nek način mrtev. To

je gotovo moj problem in frustracija, ampak tako je, tako čutim. Če pa imam občutek, da lahko živim vsako leto drugače, sem vsako leto v fazi spreminjanja. Kar je meni v življenju mogoče najbolj blizu.

Eva: Sama dolgo nisem imela težav s tem, da sem šla v stalno službo tako hitro. Vedno sem si mislila, da imam res srečo. Še zdaj to mislim. Seveda pa se enkrat zaveš, da profesionalno obstajaš v določenem kontekstu, da te zaradi tega nekateri ljudje gledajo drugače, z določenim predznakom.

Nejc: Jaz sem v glavnem ostal kar svoboden. Vendar sem za to plačal ceno. Včasih se mi zdi, da se zaradi te svobode izogibam določenim vrednostnim sodbam, ki bi jih mogoče moral podati. Ampak me je neke opredelitve strašno strah. Strah me je, da bom spadal v neko skupino, da bo nekdo znal napisati moj profil, dati v tabelo moja prepričanja. Ne zaradi tega, ker jih ne bi imel, imam jih. Ampak kot je rekel Woody Allen, nikoli ne bi bil rad član kluba, ki bi imel mene za člana. Nočem biti v nekem predalu. Je pa včasih tako življenje precej hecno. Še posebej za ljudi, ki tega ne razumejo. Jaz jih občudujem. To iskreno mislim. Občudujem nekoga, ki se je sposoben odločiti za eno smer v življenju in jo sfurati, *no matter what*. Jaz trenutno še nisem tam, lahko pa, da kdaj bom. Stvari se spreminjajo. In tudi to je v *Tihem vdihu*. Petra in Janez sta pred tako odločitvijo.

Eva: V vicah.

Nejc: Ja, definitivno sta v vicah. Vsi so obremenjeni s tektonsko spremembo smrti očeta, ki daje okvir, znašli so se pred ključnimi odločitvami. Pri katerih ne gre za to, ali bom zdaj nekaj naredil ali ne, ampak ali bom spremenil stanje, v katerem sem. To je najtežje. Na to te ne pripravi noben priročnik, ne lajf, pa tudi starši ne.

Eva: Poleg tega, da se *Tih vdihi* ukvarja z odločitvami neke generacije, so te vice uokvirjene z dvema drugima generacijama, ki predstavljata neke vrste ogledalo. Zato to po mojem ni zares družinska drama, bolj drama Marjana, Petre in Janeza, pa tudi Maje, ki je mogoče neko ključno odločitev že sprejela, pa o njej zdaj mogoče dvomi. Čeprav se zdi, da si je svojo pot že od nekdanje zastavila zelo premočrtno.

Nejc: Ja, tudi Maja je naredila spremembo, ko se je odločila, da ne bo vztrajala pri življenju, ki ji ni prinašalo vrste sreče, ki si jo je zastavila kot edino možno. Mogoče se sliši pretenciozno, ampak mislim, da je *Tih vdihi* moja najbolj politična stvar. To je najbolj neposredno, kolikor lahko jaz spregovorim o družbi. Tukaj ne gre samo za pomanjkanje denarja, ampak za odločitve, ki jih v življenju sprejemaš, zato da boš nekoč mogoče imel varnost. Ki ti sploh ni zagotovljena. Zdi se mi, da je to, da si se pripravljen odpovedati sanjam, danes dejansko postala mantra, predpogoj za uspeh. Torej: če ne boš tisto, kar si hotel biti, boš uspešen. In potem boš – kaj, srečen? In obratno: če boš tisto, kar si hotel biti, boš nesrečen, zato ker nisi uspešen. Če boš preganjal sanje, boš mogoče sanjal, ampak se ne boš nikoli mogel stabilizirati do te mere, da bi bil varen. Pred to dilemo je Petra, Maja jo je razrešila, čeprav na boleč način.

Eva: Petra in Maja sta pravzaprav preslikavi čez os, gledata ena naprej in ena nazaj.

Nejc: In se srečata v nekem hecnem preseku. Potem je pa tu še vprašanje generacije, ki se bliža šestdesetim. Kako oni začnejo življenje na novo? Pri tem sem izhajal iz sebe oziroma svoje družine. Če jaz vidim, kako je meni

težko definirati novo življenje ali pot v tridesetih, kako težko je šele, če si star petdeset, šestdeset, sedemdeset? Ampak včasih se tako zgodi. Vse dlje živimo, vse dlje smo fit. Pri petdesetih so bile ženske včasih starke, v romanih so bile obravnavane prav kot starke. Zdaj to ni nobena starost več. Še pri sedemdesetih si na začetku starosti. Spremembe in težke zadeve pa se lahko zgodijo. Kako v tem primeru začeti na novo? Na tem je Katarina, ki ni nikoli pričakovala, da bo morala kadar koli kakor koli drugače živeti, kakor se *pač živi*, kakor je bila naučena neka generacija povojnih staršev. Tako do konca drame ne razume svojih otrok. Ker je dramski lik, sem ji nekaj razumevanja na koncu vseeno dal. Nekateri starši ali pa stari starši pa nas v naši situaciji preprosto nikoli ne morejo razumeti. Niso oni krivi, ampak tudi mi nismo.

Eva: Njihove koordinate so drugače postavljene. Iz nekega tvojega intervjuja se spomnim anekdote, kako je nekoga naše starosti starejši sorodnik vprašal, zakaj ne pridela nobenega vnuka, in kako je bilo s stališča spraševalca to nevtrarno vprašanje. Za vprašanega pa zoprno in vsiljivo.

Nejc: Ja, zakaj nimaš otrok, je zelo problematično vprašanje. To lahko vprašaš med prijatelji, se pogovarjaš o tem, če te pač zanima ... ampak pritisk, ki se ga izvaja s parjenjem in nadaljevanjem vrste, zna biti včasih res strašljiv. Za ženske, da morajo biti matere, da morajo roditi, da si mora na nek način vsaka to želeli, da je to to. Od moških se zahteva, zdaj se boš pa prilagodil temu, da si foter, zdaj si skrbnik. Pa to je krasna življenjska pot, ki jo jaz zase na primer sploh ne zapiram. Super je in vem, da so nekateri ljudje v tem zelo srečni. Ampak kaj pa, če nisi to? Čisto preprosto. Zakaj se še zmeraj to sprašujemo? Mami daš vnuka, babici pravnuka, kot da je to neko tvoje darilo družbi, brez katerega nisi opravil svoje dolžnosti človeka.

Eva: Mirjam pri liku Katarine poudarja, kako si želi oziroma mora dobiti novo vlogo, vlogo babice. Da je na določenih točkah v življenju treba dobiti novo vlogo.

Nejc: Odločitev za otroke je tudi veliko vprašanje pri Petri: bom zdaj mama, si to dejansko želim? Mislim, da je gledati nekoga, ki odrašča, dejansko tako, kot da še enkrat živiš. Čisto psihološko je to zelo privlačno. Če oseba pri petdesetih ali enkrat postane babica ali dedek, se pa to še enkrat ponovi. Zelo dobro razumem to. Teženje Katarine v to smer je gotovo želja po začetni znova – zdaj, ko se je nekaj končalo.

Eva: Kaj pa nove generacije? Trap in meme kultura, brez stajtmenta in zgodbe, samo tukaj in zdaj. Meni je čas ironije, ki ga vedno bolj živimo, po eni strani carski in zabaven, je pa tudi faking strašljiv, ker si ves čas na majavih tleh, v resnici nič nič ne pomeni ali pa pomen obstaja nekje na povsem drugem nivoju.

Nejc: Meni so blazno fascinantni. Zadnji sem, ki bom rekel, da so generacije drugačne in da zdaj odrašča neka slabša. Zanimivo bo gledati, v kaj bodo zrasli in kako bodo definirali prostor, ko v poznih tridesetih dobiš nek vpliv, ko dobiš določeno pozicijo v družbi, ali v instituciji ali pa si dovolj uveljavljen, da nekaj, kar delaš, vpliva na širše okolje. Ali bodo ohranili to sedanjo identiteto ali ne? Jaz njih zelo razumem, zelo razumem tak odziv na svet. Svet je v njihovih očeh profan in brezvezen in zlagan. Starši teh ljudi se mi kar smilijo. Kako jim boš prodal kakršno koli

iluzijo v smislu *delaj, pa boš imel, če boš študiral, boš uspel*? Neka najstnica je pustila srednjo šolo. Ko jo je oče vprašal, zakaj, je rekla, da zato, ker je cel delovni zvezek na internetu in ji je popolnoma brez veze prepisovati z interneta v delovni zvezek. In na nek način ima prav. Stvari so se spremenile. Ne vzgajamo več v smislu: osvojiti moraš znanje, ki ga boš potem imel in ljudje bodo hodili k tebi ponj. Vse je veliko bolj dostopno. Ti mladi so zelo hitro izgubili iluzijo, da so spremembe možne, da se je za nekaj vredno boriti, da so stejtnosti pomembni, da so zgodbe pomembne. Od tega so odpadli toliko prej kot mi, da je kar grozljivo. Saj niso vsi taki. Oblikujejo se tudi skupine nežnih intelektualcev, ki radi pišejo poezijo in so angažirani. Tudi to obstaja in ne bo nikoli iz mode. Ampak generacija, ki je popolnoma opustila vse in se na polno vrgla v brezsmiselnost, to pa je depresivno. Tamala v *Tihem vdihu* ni to. Če bo kdaj postala, še ne vemo. Ona se trenutno sprašuje bistvene stvari v življenju. Gleda vse druge generacije, ki jim skozi leta ni uspelo. V kaj drugega naj torej zaupajo kot samo v tisti trenutek, ki se jim tisti trenutek dogaja? V nič drugega ni mogoče zaupati. V preteklosti so jim lagali o prihodnosti, zdaj lažejo. Potem pač uživajo v trenutku, v tem, kar imajo v trenutku med sabo. Tudi to, da odrasča zelo promiskuitetna generacija, lahko zelo razumem. Odnos že pomeni vezavo in commitment. In zdaj je drugače kot pri hipijih, ki so iz ljubezni naredili stejtnost.

Eva: Zdaj je vse najbolj *random*. Ker lahko. Pri *Posledicah* so mi bile na primer super točne ravno seks scene. Vsi z vsemi. Na koncu ne moreš definirati, ta je gej in ta je ne vem, kaj. Vseeno je. Ker lahko.

Nejc: In zanimivo, da je bilo pri *Posledicah* to premaknjeno v najbolj mačističen svet, ne bi tega pričakoval. Zanimivo. Ne vem pa, kam ta generacija, torej ti čisto pravi milenjci, točno gre. Toliko jih še ne poznam, da bi lahko rekel. Je pa absolutno fascinantno. Kako bodo oni dojemali prehod v minljivost. Nek svet vrednot si pa moraš zgraditi. Brez tega je res zelo težko živeti.

Eva: Materializem je že vrednota. Kar lahko razumem. Ali pa vsaj na tej ljubljanski sceni, kolikor jo lahko spremljam po instagramih ipd.

Nejc: Po mojem keš tako pomemben, kot je bil v tej dobi, ni bil še nikoli. Tamali se tega po mojem zelo dobro zavedajo. Sicer vsi lapamo proti kapitalizmu, ampak zelo dobro vemo, da je ta boj izgubljen. Velik kos generacije je popolnoma posvojil to, da denar pač vlada. In da poskušamo v tem novem bogu uživati, kolikor le lahko.

Eva: Še malo bi spregovorila o tvojem občudovanju režiserja Mika Leigha. In njegovega dela z igralci, ki v veliki meri izhaja iz improvizacij, brez natančno izpisanih scenarijev. Pri svojem delu z igralci se zgleduješ po njem. Ob tem bom izpostavila še eno kvaliteto teksta: vidi se, da je zelo pisan na določenega igralca, še bolj, kot so bila *Vranja vrata*, na primer.

Nejc: Filmsko pot sem začel s tem, da sem se družil z Janezom Lapajnetom, ki je takrat delal in še zdaj dela na ta način. Mene je ta način dela že takrat potegnil, čeprav sem na akademiji to malo opustil. Filmski oddelek ni ravno najboljši poligon za raziskovanje tovrstnih metod, ker je zelo tehnično usmerjen, igra pred kamero pa je še zmerom predmet, ki bi moral biti bolj dodelan. Potem sem metode našel kot samouk. Zdi se mi, da sem se zmerom

Jure Henigman

znal pogovarjati z igralci, da sem iz njih dobil tisto, kar sem hotel, in jih potisniti v človeško. To je nekaj, kar me je zanimalo, zdi se mi, da je tudi nekaj, kar mi gre. Mislim, da sem še dokaj na začetku te poti. Ogromno stvari je v detajlih. Nekaj časa sem obsesivno gledal Mika Leigha in tudi druge, ki to znajo, recimo Cassavetes. Vse, pri katerih sem videl, da so mi igralski performansi všeč. Iz njihovih nastopov sem poskušal razbrati, kar bi lahko sam povedal igralcu. Bral sem ogromno intervjujev z Mikom Leighom, našel sem si knjige, ki govorijo o tem, torej delu z igralci prek improvizacij. Mislim, da moraš delati z igralcem v pametni zmesi dogajanja in akcije na odru, neke zelo surove režije, po drugi strani pa, da jim poskusi ustvariti notranji svet skozi zgodovino, pogovore, tako. Meni je to zelo blizu in upam, da bom vedno delal na ta način.

Eva: Če gledaš na primer Leigha, se mi zdi precej ključen ta njegov bazen istih igralcev, baza, medsebojno poznavanje. Že zdaj, ko sem nekaj let v MGL, vidim, kako lažje je delati z igralci, ki jih poznaš. Ker pač veš, kako priti do njih ali pa se ti o tem vsaj sanja. Pri komunikaciji vedno obstaja toliko nians in posledično nesporazumov. Na vajah konstantno prihaja do motenj v komunikaciji, različnih razumevanj, nekdo govori na enem nivoju, nekdo na drugem. Za realizem, naturalizem v igralskem izrazu, kakršnega delamo, je po mojem ključno dobro poznavanje, da je motenj čim manj. Ali pa odlična odrska inteligenca.

Nejc: Srečo imam, da sem skoraj z vsemi, s Pucem, Ajdo, Henigmanom in Tjašo že večkrat delal in vem, kakšni so. Mirjam sem spoznal prek *Vranjih vrat* in takoj videl, da dela v smer, v katero hočem. Z Laro sem imel pa predvsem veliko srečo. Mislim, da imamo Slovenci res dobre igralce, mislim pa tudi, da so malo utrujeni od določene vrste konceptov in površnega dela z njimi in da se jim to, ko morajo na odru enkrat delati ljudi, včasih malo pozna. Kar ni njihova krivda. Preprosto nimajo dovolj izkušenj, pa tudi jaz jih nimam.

Eva: Po moji izkušnji si veliko igralcev želi delati realizem in klasične zgodbe. Dejansko je *Tih vdih* ena mojih redkih izkušenj s take vrste naturalizmom v igralskem izrazu. Tisto, kar sicer pogosto označimo za realizem, vse pre pogosto opisuje neke splošnosti, nekaj generalnega, namesto da bi bilo specifično. V tem študiju se zdi, kot da je bilo treba najprej zgraditi neko vesolje, celo zgodovino neke družine, ki je potem sicer nevidna, ampak obenem daje globino, je vidna na nekih drugih ravneh. Ker je toliko detajlov, gre dejansko za zelo naporno delo.

Nejc: Realizem je vedno dosti težji, kot zgleda. Mimogrede, komaj čakam, da bo v kaki kritiki zapisano, da se je »režija umaknila tekstu«. Ne mislim, da je igrati koncept lahko, ne razumi me narobe. Tudi to je zelo težko, moraš imeti neke druge vrste koncentracijo. Ampak v teatru, ki zanima mene, mislim, da moraš biti zelo intuitiven, hkrati pa imeti zelo dobro pokrito, kar delaš. Ni hušega, kot gledati *smalltalk* na odru, če mene vprašaš.

Eva: Kadar je neusmerjen. Čeprav je veliko sodobnih dramskih tekstov, kjer konstantno ponavljam, da vsaka beseda ni nosilka pomena, ker je to tudi značilnost našega govora v življenju. Je pa seveda tudi *smalltalk* vedno v nekem kontekstu, ima nek okvir, nekam vodi, četudi posredno. Pri takih študijih, kot je naš zdaj, se pa absolutno vidi, kadar je kaj izgovorjenega na prazno, brez podlage, brez miselnega ali čustvenega stanja zadaj.

Nejc: Včasih ne šteješ vsakega koraka, ampak splošno smer, ki jo je treba držati. Če začnejo igralci begati, bega tudi gledalec. Seveda pa: če bi hoteli narediti res popoln svet za *Tihim vdihom*, bi morali imeti več časa. Se pa ne pritožujem.

Eva: Več časa bi morda samo odpravilo določene nesporazume. Kot rečeno, veliko problemov je v komunikaciji, jeziku na splošno. Ampak ogromno naredi dobra igralska odrska inteligenca, občutek, ki ga igralci imajo. To je najbolj pomembno in v končni fazi tudi največ naredi.

Nejc: V nekem trenutku se morajo igralci prepustiti temu, kar se dogaja. Če se ne ...

Eva: Izgubiš odrski *magic*.

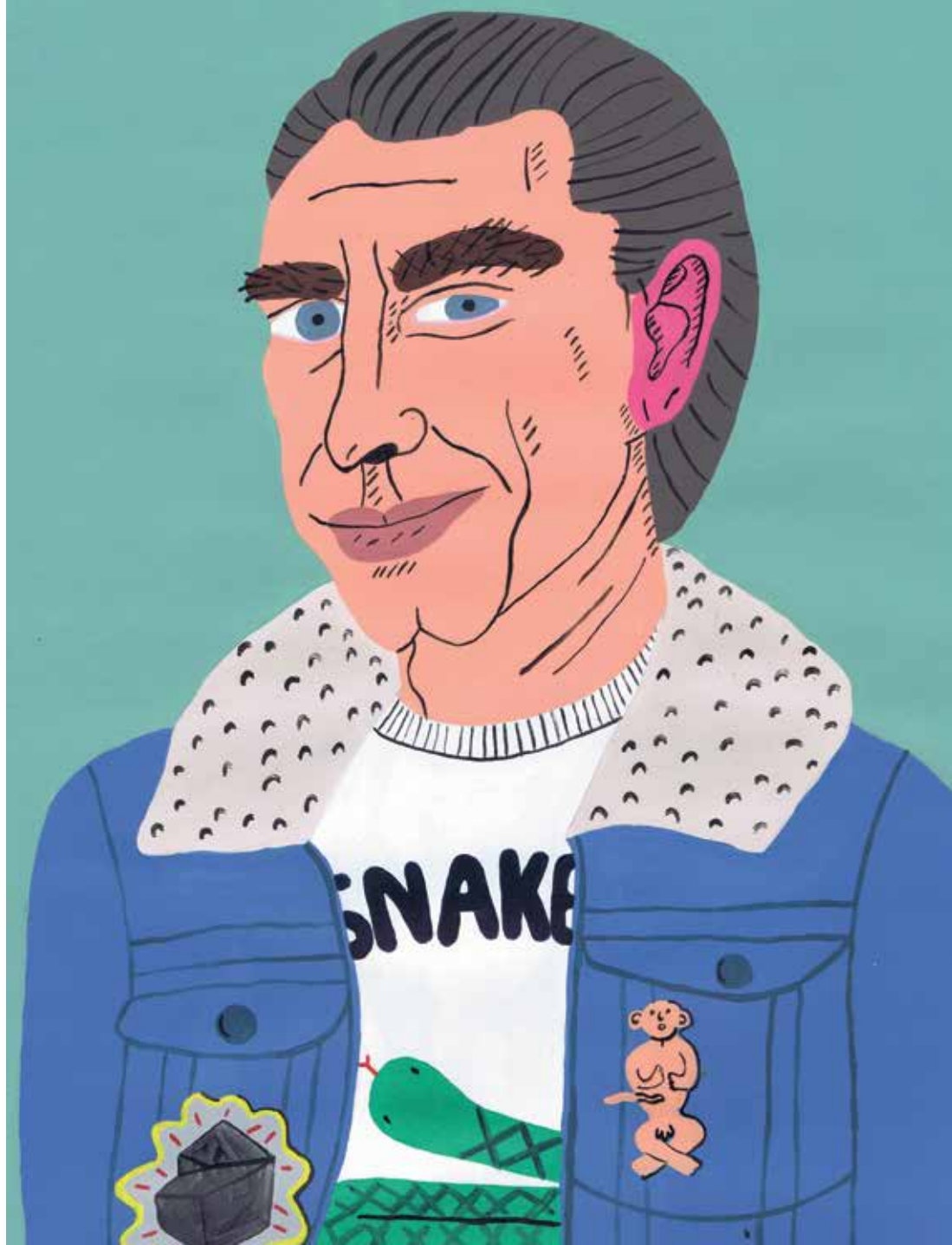
Nejc: Mike Alfreds v knjigi *Different Every Night* govori o tem, da igralcem ne pove, kako naj igrajo, ampak samo, kaj naj igrajo. Torej akcije, celoten tekst se razume skozi situacije in akcije. Tudi jaz poskušam pri nas doseči nekaj podobnega. Da kot igralec veš, kaj je prizor, do kam ga moraš pripeljati, poznaš neke oporne točke, vmes se pa moraš razigrati sam. Zato strašno uživam pri delanju te predstave: zdi se mi, da je tekst stopil na nek nov nivo. Da svojega lastnega teksta nikoli nisem tako dvignil, kot ga dvigujem tukaj. Zaradi igralcev dobiva povsem novo dimenzijo.

Eva: Meni je pri delanju predstav najbolj problematično, kadar ne pustimo odru, da dela sam. Najboljši igralski doprinos ni razumski, intelektualni ali analitični, ampak performativni, seveda.

Nejc: Nisem gledališko izobražen, a zaradi tega imam mogoče še večje spoštovanje do medija. Mislim, da je upoštevati medij nujno. Na odru nočem delati filma ali literature. Hočem, da oder živi po svoje. Zato jim rečem, naredite vi nekaj s prostorom, da vidim, kaj se lahko zgodi.

Eva: Kako da si se pri pisanju odločil za ta okvir, ki ga s svojimi izstopi ustvarja Tamala? Je to že neka utopična verzija tega, kako je, če se v življenju prav odločiš in imaš srečo?

Nejc: Ne vem, koliko je Tamala na koncu srečna. Določene stvari v življenju je bolje predelala, mogoče tudi zaradi napak družine, ki jih je lahko opazovala. Njena distanca, ki je v bistvu zelo mistična, ne daje nobenega odgovora. Ne pove, ali je srečna, ne pove, kaj se ji je točno zgodilo, gledalci morajo njeno življenje, razen nekaj faktov, sami dopolniti. Kot moramo svoje življenje sami živeti. Ideja okvira se mi je zdela fina. Čeprav imam rad realizem, imam rad tudi vse, kar oder še omogoča. V filmu take izstope veliko težje izpelješ. Vedno mi je všeč, kadar lahko ustvarim realizem, ki pa nima naših fizikalnih zakonov. Teater, umetnost je nekaj, kjer lahko prevaramo čas, fizikalne zakone, biološke zakone. Zakaj ne bi tega izkoristili? Gledaš človeka, za katerega ne veš, ali je star štirideset ali devetnajst, ali govori iz prihodnosti ... Ukrivlja čas. Čas je zelo pomemben faktor tega teksta, čeprav to mogoče ni na prvi pogled opazno. Z razlogom gre za enodejanko. Trajanje nekega trenutka se tepe s tem, da se na nek hecen način nahajamo v treh časovnih obdobjih. V spominu, ki je lahko kjer koli; dvajset let nazaj v samem dogodku; dvajset let kasneje v sedanosti na neki razstavi. Te tri čase je mogoče na odru super sklopiti. Mene to vznemirja, ker daje dimenzijo nepredvidljivosti, atmosfera je druga.

Eva: Meni se zdi fino, da ničesar ne prerokuješ, vse Tamaline izjave dvajset let kasneje so na intimnem nivoju, pač drobci tega, kar ona je zdaj.

Nejc: Mene skrbijo iste stvari, ki skrbijo našo generacijo. Ampak globalni problemi se po mojem vedno poznajo v medosebnih odnosih. Marjan je na primer človek, za katerega je definitivno možno, da bo razvil neka desna ekstremna stališča. Zaradi tega, kar se mu dogaja. Do tega ga je privedlo okolje, ne gre za to, da bi v njem že od nekdaj klilo seme zla. Pri političnih vprašanjih se zdi meni bistveno, da so vezana na človeški moment. Jaz se v tem, kar je danes trend v teatru, ne najdem. S tem ne mislim, da ljudje tega ne bi smeli delati, če ima tovrstna politika v teatru publiko in zanimanje. Želim pa si več predstav, kot je *Tih vdih*: ne zato, ker se mi zdi, da delam genialne zadeve, ampak ker imam preprosto rad ta tip teatra.

Eva: Saj v bistvu ne vem točno, kaj zares je trend. Meni je daleč najbolj važno v teatru, da ti zbudi neko čustvo. Veliko bolj to, kot pa da na intelektualnem nivoju zaznaš novum v formi, čeprav mi je seveda tudi to fascinantno. Ampak iščem pa bolj občutke. Marsikatera poetika lahko privede do tega. Čim se fejka, je pa grozno.

Nejc: Zame bi bil najhujši poklic cenzor. Ker ne vem, zakaj bi komur koli omejeval, da dela kar koli. Imamo pa zdaj ogromen problem s tem, da je omejevanje svobode govora kar naenkrat postalo bolj stvar levice kot desnice. Bolj stvar razmišljujočih liberalnih posameznikov. To je nekaj, kar bom zmeraj preziral. Če kdo reče nekaj, kar ti ni všeč: *grow the fuck up*. Proti sovraštvu se je treba boriti na drugačen način. Ti tabori, kako se je vse polariziralo, to je slabo. Mi Slovenci smo itak tako majhni, kot žogica v oceanu, premetava nas, kamor grejo valovi velikih sil. Capljamo tako za negativnimi kot za pozitivnimi trendi. Kako je že rekel Šalamun: *prehlajeni predmet zgodovine*. Na odru ali pa v umetnosti nasploh se mi zdi pozicija, ki je samo politična, ne pa človeška, problematična. Ampak, še enkrat, tako jaz vidim stvari. Težko in nerad prodajm filozofijo in nisem guru ničesar. Rad bi dobro pripovedoval zgodbe, svoje zgodbe, naše zgodbe.

Eva: Sodobno dramatiko bereš?

Nejc: Berem veliko Američanov, Angležev, Ircev. Stephena Karama. Njegovi *Ljudje*, ki jih dela v Drami Nina Šorak, so me malo tudi navdihnili za *Tih vdih*. Bral sem Willa Ena *The Realistic Joneses*, pa tekst *Vanya and Sonia and Masha and Spike*, to je odlična komedija Christopherja Duranga, *Tribes* Nine Raine, ki je tudi družinska drama, pa Davida Harea, Conorja Macphersona, Martina McDonagha, Duncana Macmillana. Pa *The Ferryman*, ki ga je zdaj režiral Sam Mendes. Precej berem dramatiko. Zdi se mi zelo vitalna. Kar se tiče pisanja, nima gledališče po mojem nobenega problema. Nisem pa poznavalec evropske dramatike. Predvsem pa ne slovenske, za katero se mi pogosto zdi, da se izogiba normalnim človeškim zgodbam. Slišal sem, od profesorjev na akademiji, to so jim rekli študentje ... rekli so, da je moderno, da ni stajtmenta. Zdi mi pomembno odpirati polje vsega, moraš se igrati s formo, ampak če ne bomo ohranili vsaj malo človeških zgodb, bomo pozabili biti ljudje. Zakaj ni pri nas nobene konkretne nove socialne drame, ali pa zgodovinske? Letos se je o Cankarju nekaj delalo, zakaj ni bilo na

primer nobene biografske odrske drame? Ne mislim, da dajem Slovincem, kar potrebujejo, to je neumnost. Jaz dajem to, kar rabim sam. Kar si želim narediti naslednjič, je iti še v večjo specifiko okolja. *Tih vdih* nalašč plove nekje v nedefiniranem, ne veš točno, od kod liki so, fino se mi zdi, da ta zgodba ostane splošna. Moč recimo irskih dramatikov pa je v tem, da grejo v svoje male kraje z naglasom in zgodbami, ki jih poznajo. To so fantje, ki so že od desetega leta pili pir v istem lokalu, ampak so s pirom vred popili vse zgodbe. Če se bomo mi samo sprehajali po centru Ljubljane gor in dol in mislili, da bomo s parolami rešili svet – ne bomo, ker nas bo svet povozil.

Eva: *Tih vdih* govori za generacijo po celi Sloveniji. Vsekakor je nujno, da je zgodba tipično slovenska, ampak tu da ne rabiš večje specifike okolja, ker potem ne bi govorili o vseh in vsem. Mene moti, če v teatru govorimo o nekom drugem, če kakor koli pridigamo in kažemo, če izpostavljam drugost: *taki so oni, ne pa mi*.

Nejc: Kar je pri Miku Leighu meni na primer všeč, je točno to, da imajo vsi napake. Da so glavni junaki neki luzerji. Če bi jaz delal film o beguncih, bi naredil film o smrkavcu, ki pride sem z mislijo, da bo vsem v Evropi jebal mater. Zakaj? Ker se mi zdi, da je to zanimiva pozicija, kot gledalca bi te dosti bolj zbudila. To se mi zdi stokrat bolj zanimivo kot neki stradajoči ljudje, ki nimajo nič in jih nato izkoriščajo, da so na postrih političnih kampanj. Ampak kot je enkrat Žižek zabrusil nekemu hecklerju v občinstvu: če si reven ali z dna družbe, ni nujno, da si dober. Itak: skrajne situacije so tiste, ki te spravijo v skrajno obnašanje. Če se s tem ne ukvarjamo, izgubljam veliko barv in odtenkov v tem našem človeškem kraljestvu. In pri mojstrih socialnih dram je vedno ogromno odtenkov.

Eva: Ko sem pred leti prvič brala *Hladnokrvno* Trumana Capoteja, mi je zelo ostalo v spominu, kako Perry, eden od morilcev, reče Capoteju, zakaj je ubil tistega očeta s farme, svojo prvo žrtev iz družine Clutter: ker je v njegovih očeh videl, da ga ima za morilca. Da se žrtev boji, da ga bo ubil. Postal je morilec, ker se je to v bistvu od njega pričakovalo. Na to se večkrat spomnim, velikokrat v življenju funkcioniramo na ta način.

Nejc: *Hladnokrvno* je še vedno tako radikalna zadeva. Še zdaj niso čisto dojeli, kar se je s tem romanom zgodilo, kakšna jajca je moral imeti Capote takrat, ko je to izdal. Zdaj bi imel velike težave. Danes imaš ekstremista muslimana, ki se nekje razstrelji in ubije toliko in toliko ljudi, in vsi rečejo, aha, ta religija je problem. Nato naslednji teden nek naci pobije Jude v Pittsburghu, vsi rečejo, aha, taki kot on, taki so problem. Podajamo si teroriste z ene strani na drugo, kot vroč kostanj. Imamo *svoje* in *njihove* teroriste. To je bolno. A se ne moremo samo zmeniti, da je nasilje res bedno? Ali smo že *beyond*?

Eva: Kateri je tvoj najljubši insta account?

Nejc: @WeRateDogs mi je ful všeč. Ocenjuje pse, pa nobenemu ne da manj kot 12 od 10. Vsi imajo zelo visoke ocene. Pa rad imam meme strani. @shitheadsteve, @whitepeoplehumor. To je neka pobalinskost v meni. *Theories of the deep understanding of things*. Ta je odfukan. Imam pa rad tudi art stvari.

Eva: Poglej @noeloquence.

Nejc: Takoj followam. To je definitivno neka nova forma izraza.

Eva: Prek memov se meni včasih zdi, da so ljudje še vedno zelo kreativni. Na najkrajši *attention span*, ampak res kreativni.

Nejc: Niti ni tako lahko.

Eva: Niti slučajno.

Nejc: Kubrick, ki si je vzel toliko časa za filme, je oboževal reklame. Obseden je bil s tem, kako povedati zgodbo v tridesetih sekundah. Memi bodo definitivno vplivali na to, kako mladi dojemajo svet. In so nov izraz, pa če nam je to všeč ali ne.

Eva: @ministryforwtf. Ki je bolj specifičen za področje, glede na to, da so to memi za mlade zdravnike. Res lahko govorijo neke zgodbe.

Nejc: To je generacija, ki bo znana po memih pa po tem, da hoče umreti, kot pravi neki znani mem. Ampak mi, nekaj in trideset, mi smo isti. Noben se ne bi za nič odločil. Da pa bi živel v dobi, ko si se moral nujno odločiti, kot naše babice, tega pa tudi ni več.

Eva: A so se takrat odločitve kar zgodile?

Nejc: Našim babicam sta bila slab zakon in slaba služba bolje kot noben zakon in nobena služba. Naše mame v slabem zakonu ne vztrajajo, v slabi službi pa. Pri nas pa je tako, da eno in drugo: ne. Brez kompromisov. Če pa je to dobro ali ne ...

Eva: Vprašanje, ki si ga enkrat postavil igralki, se mi je zdelo odlično: kdaj misliš, da si odrasel? Kdaj pa ti misliš, da si?

Nejc: Po mojem takrat, ko se nehaš igrati. Pizda. Ja, to je dobro vprašanje. Jaz si včasih zastavljam vprašanja, na katera ne vem odgovora.

Eva: Ja.

Nejc: Po mojem si moraš najprej postaviti definicijo tega, kaj je zate odraslost. Če je to nekaj, kar je zate slabo, potem je bolje, da je odgovor nikoli. Če pa to pomeni, da dosežeš neko stopnjo ... Mislim, da si odrasel takrat, ko te okolje premakne manj, kot bi te včasih. Ko se ti stvar, za katero bi včasih naredil veliko štal, ne zdi *big deal* in jo pustiš za sabo. To je nekaj, kar se nam zdaj dogaja.

Eva: Meni se zdi, da si odrasel, ko te nekaj ključno spremeni.

Nejc: Dosti boljši odgovor kot moj.

Z Nejcem Gazvodo se je pogovarjala Eva Mahkovic.